

COMISIA COMUNITĂȚILOR EUROPENE

Bruxelles, 3.8.2007
COM(2007) 392 final

**COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU ȘI CĂTRE PARLAMENTUL
EUROPEAN**

privind îmbunătățirea calității formării profesorilor

{SEC(2007) 931
SEC(2007)933}

COMUNICARE A COMISIEI CĂTRE CONSILIU ȘI CĂTRE PARLAMENTUL EUROPEAN

privind îmbunătățirea calității formării profesorilor

INTRODUCERE

Există aproximativ 6.25 milioane de profesori (cu normă întreagă) în Europa¹. Profesorii joacă un rol important în ajutorarea oamenilor de a-și dezvolta talentele și de a-și pune în valoare potențialul de creșteri și bunăstare personală, și în a-i sprijini să dobândească o gamă largă de cunoștințe și competențe de care vor avea nevoie ca cetățeni și ca muncitori. Profesorii școlari au rolul de mijlocitor între lumea în continuă evoluție și elevii care sunt pe cale să pătrundă în această lume.

Profesorii au o meserie din ce în ce mai complexă. Responsabilitățile profesorilor sunt în creștere. Mediile în care aceștia lucrează sunt din ce în ce mai dificile.

Multe state membre studiază modalitățile prin care profesorii sunt pregătiți pentru sarcinile importante pe care le îndeplinesc în numele societății europene.

Prezenta comunicare urmărește să evalueze situația actuală din Uniunea Europeană în ceea ce privește educarea și formarea profesorilor, și să își propună o reflecție a modului în care UE le poate sprijini².

1. CONTEXT

1.1 Agenda de la Lisabona pentru creștere și locuri de muncă

Consiliul European de la Lisabona din martie 2000 a subliniat că resursele umane sunt principalul atu al Europei și că „investițiile în aceste resurse ... vor fi de o importanță capitală atât pentru locul Europei în economia bazată pe cunoaștere cât și pentru a face în așa fel încât apariția acestei noi economii să nu aibă drept efect agravarea problemelor sociale actuale³”.

Consiliul de la Barcelona din martie 2002 a adoptat obiective concrete în vederea îmbunătățirii sistemelor de educație și formare ale statelor membre, inclusiv îmbunătățirea

¹ Studiul *Mobilitatea profesorilor și formatorilor*, efectuat la cererea Direcției Generale Educație și Cultură, 2006 (<http://ec.europa.eu/education/doc/reports/doc/mobility.pdf>)

² Prezenta comunicare se referă la profesorii din învățământul general și din învățământul profesional inițial; în acest scop, profesorul este o persoană care posedă statutul de profesor (sau echivalent) în conformitate cu legislația și practica unui stat membru. Nu se adresează persoanelor angajate în afara sistemelor formale de educație și formare datorită naturii și contextelor diferite ale sarcinilor pe care le efectuează.

³ A se vedea, de exemplu, orientările generale integrate pentru creștere economică și ocuparea forței de muncă care recunosc importanța competențelor pentru locurile de muncă, în special orientarea nr. 23 privind nevoia de adaptare a sistemelor de educație și formare ca răspuns la noile cerințe în materie de competențe în special prin, asigurarea atractivității, caracterul deschis și standardele de înaltă calitate a sistemelor de educație și formare.

educației și formării profesorilor și formatorilor. Consiliul din martie 2006 a notat că „Educația și formarea reprezintă factori esențiali ai dezvoltării potențialului pe termen lung al UE pentru competitivitate, precum și pentru coeziune socială”; Consiliul a mai adăugat că „Reformele trebuie de asemenea accelerate pentru a asigura sisteme de educație de înaltă calitate, care să fie atât eficiente, cât și echitabile.”

Cu toate acestea, progresele au fost insuficiente⁴ în ceea ce privește reducerea numărului de elevi care abandonează școala prematur, creșterea numărului acelor care absolvă formele superioare de învățământ secundar, sau reducerea numărului de elevi în vârstă de 15 ani care nu știu să citească.

Calitatea procesului de predare reprezintă un element cheie pentru a stabili dacă Uniunea Europeană poate să își mărească competitivitatea într-o lume globalizată. Cercetările demonstrează că calitatea profesorilor este corelată semnificativ și pozitiv cu rezultatele elevilor⁵ și că acest lucru este determinantul intrașcolar cel mai important al acestor rezultate⁶, (influența sa depășește cu mult aceea a organizării, conducerii sau situației financiare a instituției de învățământ). Mai mult decât atât, alte studii⁷ au pus în evidență existența unor relații pozitive între formarea continuă a profesorilor și rezultatele elevilor și „sugerează că un program de formare la locul de muncă ... îmbunătățește performanțele copiilor ...(și) că formarea profesorilor poate fi un mijloc mai ieftin de obținere a unor note mai bune la examene decât reducerea dimensiunii claselor sau adăugarea unor ore suplimentare”.

În 2004, într-un raport comun privind progresul înregistrat în domeniile educației și formării înspre realizarea obiectivelor de la Lisabona⁸, Consiliul și Comisia au cerut elaborarea unor principii europene comune în privința competențelor și calificărilor necesare profesorilor și formatorilor. În noiembrie 2006, Consiliul a declarat că „motivația, calificările și competențele profesorilor, ale formatorilor, ale altor membri ai personalului didactic și ai serviciilor de orientare și ajutor social, precum și calitatea conducerii școlilor figurează printre factorii cheie pentru obținerea unei mai bune calități a rezultatelor învățării” și că „eforturile personalului didactic trebuie însoțite de o perfecționare profesională continuă și de o bună cooperare cu părinții, serviciile de ajutor social pentru elevi și comunitatea mai largă”.

Îmbunătățirea calității educației și formării profesorilor trebuie să fie deci, un obiectiv important al sistemelor educative europene, în așa fel încât să poată fi efectuate progrese mai rapide în direcția îndeplinirii obiectivelor comune care au fost stabilite în cadrul programului pentru educație și formare pentru anul 2010.

Bineînțeles, este de asemenea important să se asigure o mai bună calitate a educației și formării profesorilor pentru a garanta o mai bună gestiune a resurselor naționale și un bun

⁴ Raport anual al Comisiei privind progresele înregistrate în îndeplinirea obiectivelor de la Lisabona, 16 mai 2006

⁵ A se vedea, de exemplu, Darling Hammond et al 2005, Does teacher preparation matter? Evidence about teacher certification, Teach for America, and teacher effectiveness. Education Policy Analysis Archives, 13(42) 16-17, 20

⁶ Rivkin, Hanushek, and Kain, 2000; Hanushek, Kain and Rivkin 2005, „Teachers, Schools, and Academic Achievement”.

⁷ Angrist and Lavy, 2001, Does Teacher Training Affect Pupil Learning? Evidence from Matched Comparisons in Jerusalem Public Schools <http://www.journals.uchicago.edu/JOLE/journal/issues/v19n2/010404/> - fn1 Journal of Labor Economics, 19, 2, 343-69

⁸ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

raport calitate – preț: aproximativ două treimi din cheltuielile consacrate școlilor sunt alocate remunerației profesorilor⁹.

1.2 Alte politici și obiective ale Uniunii

Politica educării profesorilor este strâns legată de alte politici esențiale europene, în special:

- Politica socială care pune accent pe rolul educației și instruirii ca mijloc de eliminare a sărăciei și factor cheie al incluziunii sociale și pune accent pe „competențele fundamentale” din Pactul european pentru tineret¹⁰;
- Politica de inovare¹¹ care pune accent pe asigurarea faptului că profesorii sprijină tinerii să dobândească un spirit antreprenorial și de inovare.
- Politica de cercetare care pune accent pe îmbunătățirea predării științelor la toate nivelurile de învățământ din Uniune¹².
- Politica antreprenorială¹³ care pune accent pe nevoia autorităților publice de a promova spiritul antreprenorial în fața, directorilor de școli și profesorilor prin formare inițială și formare continuă.
- Noul cadru strategic al Comisiei pentru multilingvism¹⁴ care promovează valoarea învățării limbilor străine și care identifică calitatea predării limbilor străine și o mai bună pregătire a profesorilor de limbi străine ca fiind provocări importante. precum și
- Directiva 2005/36/CE privind recunoașterea calificărilor profesionale, care definește cadrul juridic al mobilității profesionale a profesorilor.

1.3 Nevoi în schimbare

Schimbările în educație și în societate impun noi exigențe profesorilor. De exemplu, pe lângă faptul că trebuie să comunice cunoștințele de bază, profesorii sunt din ce în ce mai solicitați să ajute tinerii să devină cursanți pe deplin autonomi prin acumularea de competențe cheie și nu prin memorizarea informațiilor; li se cere să stabilească metode mai constructive de dobândire a cunoștințelor, axate în principal pe colaborare și să fie mai degrabă animatori și administratori de săli de clase decât formatori ex-cathedra. Aceste noi roluri necesită formarea într-o serie de abordări și stiluri de predare. În plus, sălile de clasă sunt compuse acum dintr-un amestec mai eterogen de tineri provenind din medii diferite și cu niveluri diferite de aptitudini și inaptitudini. Profesorii trebuie să utilizeze posibilitățile oferite de noile tehnologii

⁹ Raportul OCDE: Rolul crucial al profesorilor: atragerea, formarea și reținerea profesorilor de calitate, 2005; www.oecd/edu/teacherpolicy

¹⁰ Pactul european pentru tineret, http://ue.eu.int/ueDocs/cms_Data/docs/pressData/en/ec/84335.pdf

¹¹ Prezentate în Comunicarea „Punerea în practică a cunoștințelor: O strategie de inovație cuprinzătoare pentru UE” COM(2006) 502 final

¹² Un grup la nivel înalt prezidat de Michel Rocard, deputat european, a examinat actualele inițiative comunitare și naționale de ordin inovator în domeniul învățământului științific. Raportul lor, care poate fi consultat la adresa <http://ec.europa.eu/research/science-society/index.cfm?fuseaction=public.topic&id=1100&lang=>, preconizează adoptarea unei noi metode de formare științifică, diferită radical de metodele pedagogice tradiționale.

¹³ A se vedea Comunicarea Comisiei privind stimularea spiritului antreprenorial prin învățământ și formare COM(2006) 33 final

¹⁴ COM(2005)596 din noiembrie 2005

și să răspundă nevoii de învățare individualizată; de asemenea, e posibil să fie nevoiți să își asume sarcini suplimentare de luare a deciziilor și de administrare, care decurg din creșterea autonomiei școlilor.

Confrunțați cu schimbările în cauză, profesorii trebuie să acumuleze noi cunoștințe și competențe și, de asemenea, trebuie să le dezvolte în mod constant. Trebuie deci să își fi încheiat, într-o primă fază, studiile de pedagogie de înaltă calitate și să se supună unui proces coerent de perfecționare profesională continuă, în așa fel încât să fie permanent la curent cu competențele cerute în societatea bazată pe cunoaștere.

La fel ca în cazul oricărei alte profesii moderne, profesorii au responsabilitatea de a împinge limitele cunoștințelor lor profesionale prin practică reflexivă, prin cercetare și printr-un angajament sistematic pentru formare continuă de la începutul la sfârșitul carierei lor. Sistemele de educație și formare a profesorilor trebuie să ofere acestora oportunitățile necesare.

1.4 Penuria de personal calificat și instruirea restrânsă

Cu toate acestea, sistemele pentru formarea profesorilor nu sunt întotdeauna echipate în mod corespunzător pentru a răspunde acestor noi exigențe.

Într-un studiu recent al OCDE¹⁵, aproape toate țările consultate au raportat deficiențe în aptitudinile pedagogice și dificultăți în actualizarea acestora. Aceste țări menționează în special incapacitatea de a face față evoluției învățământului (inclusiv învățarea individualizată, pregătirea elevilor pentru învățarea autonomă, săli de clase eterogene, pregătirea cursanților pentru folosirea optimă a tehnologiei informațiilor și de comunicațiilor etc.).

În numeroase state membre există o slabă coordonare sistematică între diferitele elemente ale formării profesorilor, ceea ce duce la o lipsă de coerență și continuitate, în special între formarea profesională inițială a profesorilor și integrarea lor ulterioară, formarea continuă și perfecționarea profesională; în plus, aceste procese sunt rar legate de dezvoltarea sau ameliorarea școlilor sau, mai mult, de cercetarea în domeniul educației. Măsurile având ca scop încurajarea profesorilor să își actualizeze competențele de-a lungul carierelor lor sunt aproape inexistente.

Investițiile în instruirea și dezvoltarea continuă a cadrelor didactice sunt reduse la nivelul Uniunii Europene, iar formarea continuă de care pot profita acestea este restrânsă. Formarea continuă a profesorilor este obligatorie numai în unsprezece state membre; profesorii nu sunt obligați în mod explicit să recurgă la instruirea în cauză în toate aceste state¹⁶. Atunci când există stagii de instruire, acestea sunt limitate la mai puțin de douăzeci de ore pe an. Durata minimă de instruire obligatorie nu depășește cinci zile pe an în niciun stat membru, în marea majoritate a cazurilor ea fiind de doar trei zile. În plus, faptul că formarea continuă poate fi obligatorie nu spune prea multe despre adevărata rată de participare.

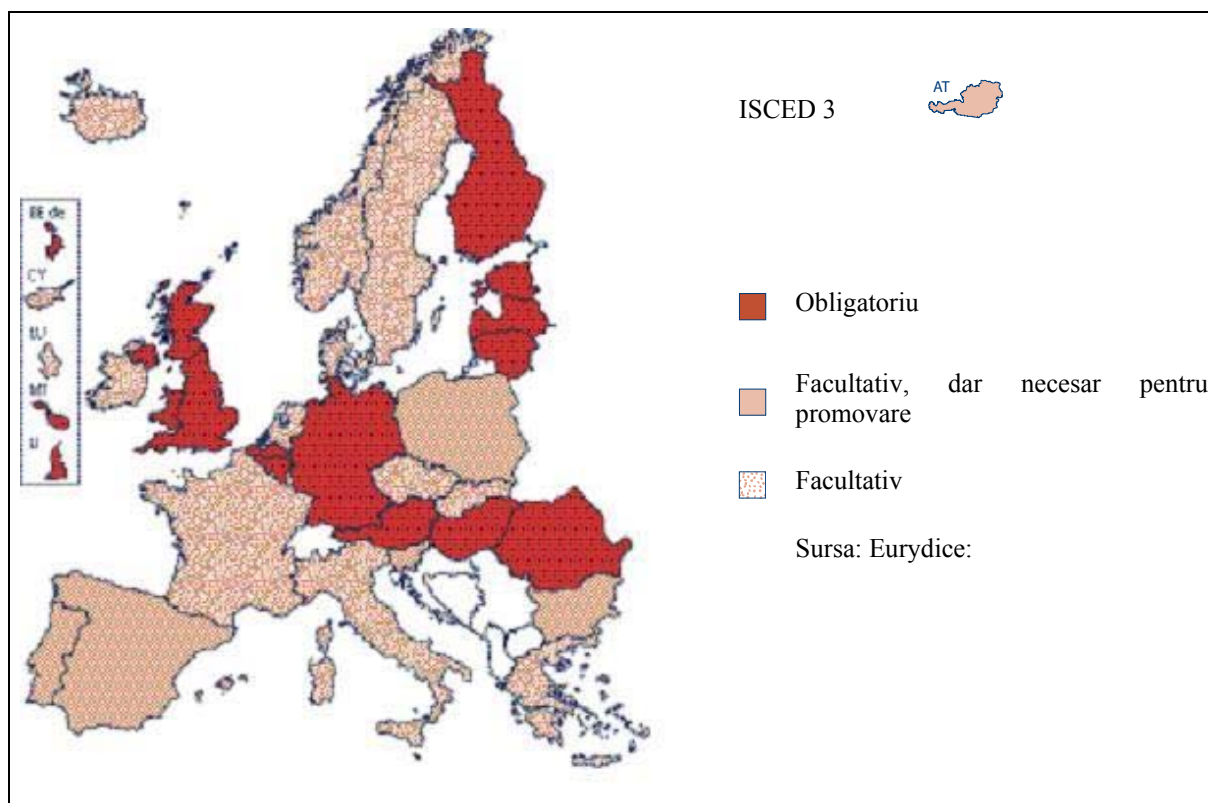
¹⁵ Rolul crucial al profesorilor, OCDE 2005

¹⁶ Pentru explicații detaliate ale datelor pe care aceste tabele sunt fondate, și definițiile folosite, vă rugăm să consultați: Date cheie privind educația în Europa, 2005, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0; <http://www.eurydice.org/portal/page/portal/Eurydice/showPresentation?pubid=052EN>

Numai o jumătate din țările din Europa oferă profesorilor debutanți un sprijin sistematic (integrare, instruire, îndrumare) în primii ani de activitate didactică. Nu se găsesc încadrări explicite destinate să vină în ajutorul profesorilor care întâmpină dificultăți în timpul îndeplinirii sarcinilor lor decât în o treime din țări.

Tabelul 1 de mai jos indică țările unde instruirea la locul de muncă este obligatorie sau facultativă.

Situația instruirii la locul de muncă pentru profesori În învățământul primar și ciclurile superioare și inferioare de învățământ secundar, 2002/03

Tabelul 2 de mai jos arată că timpul minim afectat anual instruirii la locul de muncă obligatorii variază de la o țară la alta.

Timpul minim afectat anual (în ore) instruirii obligatorii la locul de muncă în învățământul primar și ciclurile superioare și inferioare de învățământ secundar 2002/03

	BE fr	BE de	BE nl	DE	EE	LV	LT	HU	MT	AT	FI	UK-ENG/ WLS/NIR	UK- SCT	LI	RO
ISCED 1	21	21	14	v	32	12	18	17	21	15	18	v	35	v	19
ISCED 2	21	21	21		32	12	18	17	21	15	18		35		19
ISCED 3	21	21	21		32	12	18	17	21	v	18		35		19
x	CZ, DK, EL, ES, FR, IE, IT, CY, LU, NL, PL, PT, SI, SK, SE, IS, NO și BG.														

x Instruirea la locul de muncă nu este obligatorie v Variabilă

Sursa: Eurydice:

Note suplimentare

Belgia: Trei zile pe an.

Germania: Cuantumul instruirii la locul de muncă variază de la un land la altul.

Estonia: 160 de ore pe o perioadă de cinci ani.

Lituania: 15 zile repartizate pe durata a cinci ani de formare. Acestea corespund cu 90 de ore repartizate pe o perioadă de cinci ani.

Letonia: Autoritățile centrale responsabile cu educația au stabilit un timp minim afectat de 36 de ore pentru trei ani.

Ungaria: La fiecare șapte ani, sunt obligatorii 60-120 de ore de instruire la locul de muncă.

Malta: Trei zile pe an la începutul sau la sfârșitul anului școlar. Din 2001/2002, au fost introduse trei sesiuni anuale de câte două ore, după program.

Țările de Jos: 10 % din orele de lucru anuale ale unui profesor ar trebui dedicate perfecționării profesionale. Aceasta este o perioadă de timp stipulată formal, care pe care o pot solicita profesorii.

Austria: Pentru ISCED nivelul 2, informațiile prezentate aici se referă la profesorii care predau în *Hauptschulen*. Pentru profesorii din *allgemein bildenden höheren Schulen* formarea nu este menționată.

Finlanda: Tre zile pe an, a câte șase ore fiecare.

Regatul Unit (ENG/WLS/NIR): Cinci zile dintr-un an școlar, când nu se țin cursuri, sunt utilizate deseori pentru instruirea la locul de muncă. De asemenea, participarea la acordurile pentru perfecționarea profesională constituie un aspect esențial al sarcinilor profesionale.

Regatul Unit (SCT): Sunt stabilite cinci zile minimum pentru instruirea la locul de muncă. Profesorii trebuie, de asemenea, să dedice 50 de ore pe an unor activități planificate; o parte din acest timp poate fi folosit de asemenea pentru instruirea la locul de muncă.

Liechtenstein: La fiecare doi ani, profesorii trebuie să participe la cel puțin o activitate de formare.

România: 95 de ore la fiecare cinci ani, în afară de cazul în care, în timpul acestei perioade, profesorii participă la examene de grad.

Notă explicativă

Calcularea: Cu excepția cazului în care nu se prevede altfel, în notele de mai sus, o zi este echivalentul a șapte ore. Pentru țările unde un anumit număr de formări sunt obligatorii pe o perioadă de mai mulți ani, calculul se bazează pe o medie

Nu

Tabelul 3 de mai jos arată că măsurile de sprijin destinate profesorilor debutanți nu sunt încă răspândite pe larg. În 2002, numai o jumătate din totalul țărilor au oferit un ajutor profesorilor debutanți în timpul acestei perioade din cariera lor.

Regulamente și/sau recomandări privind tipurile de sprijin și de supraveghere puse la dispoziția profesorilor debutanți din învățământul primar și ciclurile (superioare și inferioare) de învățământ secundar, 2002/03

TIP DE ASISTENȚĂ	CZ	DE	EL	ES	IE	IT	CY	PL	SK	UK- ENG/ WLS	UK- - NIR	IS	LI	NO	BG
Întâlniri formale/semiformale (pentru discuții despre progres sau probleme)			o	o		o	o	o	o		o	o	o		o
Opinii, informații și discuții informale	o		o	o	o	o	o	o	o		o	o	o		o
Asistență în planificarea lecțiilor			o	o		o		o	o			o	o		o
Asistență în evaluarea elevilor/redactarea rapoartelor lor școlare				o		o		o	o		o	o	o		
Participarea la activități în sălile de clasă și/sau observarea în sălile de clasă	o		o	o	o		o	o	o		o		o		o
Sfaturi privind abilitățile			o	o		o	o	o	o		o	o			o

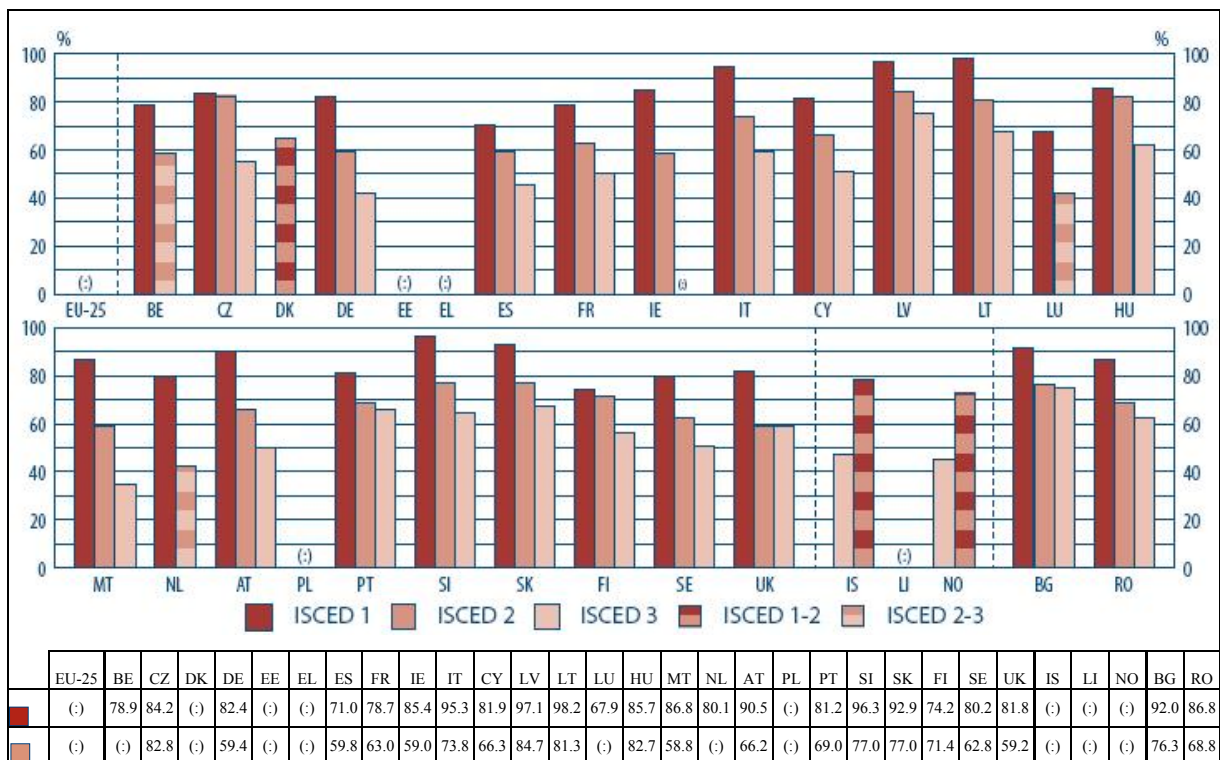
Organizarea de seminarii/ateliere de lucru/grupuri de discuție			o	o			o	o	o									o
Vizitarea altor școli/centre de resurse				o				o										
Formare specială obligatorie (cu timp minim afectat)			o (1)	o (2)			o (3)											o (4)
Manuală																o		
Proiecte pilot (punere în aplicare la îndemână)		o											o					o
Nu există măsuri curente	BE, DK, EE, FR, LV, LT, LU, HU, MT, NL, AT, PT, SI, FI, SE, RO																	
	(1) 100 ore - (2) variabil - (3) 40 ore - (4) până la 24 de ore																	
<i>Sursa:</i> Eurydice.																		

1.5 Caracteristicile meseriei de profesor în Uniunea Europeană

Sexul

Tabelul 4 de mai jos arată că majoritatea profesorilor din învățământul primar și secundar sunt femei¹⁷. În 2002 în aproape toate statele membre ale Uniunii Europene, cu o singură excepție, peste 70 % dintre profesorii din învățământul primar (ISCED 1) erau femei. Procentajul profesoarelor din ciclurile inferioare de învățământ secundar (ISCED 2) nu este așa de ridicat ca în învățământul primar. În ceea ce privește procentajul femeilor din ciclurile superioare de învățământ secundar, este mai puțin frapant dar îl depășește pe cel al bărbaților în aproape toate țările.

Procentajul profesoarelor din învățământul primar (ISCED 1) și învățământul secundar (ISCED 2 și 3), sectoarele publice sau private combinate, 2001/02

¹⁷ Date cheie privind educația în Europa, 2005, Eurydice, ISBN 92-894-9422-0;

	()	()	55.2	()	42.2	()	()	45.4	50.6	()	59.3	51.4	75.7	67.5	()	62.1	34.5	()	50.1	()	66.3	64.3	67.5	56.3	50.4	59.1	47.5	()	45.3	75.1	62.3
			65.3																									78.1	72.8		
		58.6												42.2			42.4														

Remunerarea

Numărul cadrelor didactice depinde de o serie de factori, printre care remunerarea. Se constată, de la o țară la alta, diferențe între salariile profesorilor în raport cu salariul mediu și cu produsul intern brut. În Luxemburg și Germania, salariile profesorilor sunt mari în comparație cu veniturile naționale medii. Salariile maxime cele mai ridicate în raport cu PIB se găsesc în Portugalia, Cipru, Grecia, Luxemburg și Spania.

Diferența dintre salariile profesorilor și cele ale altor categorii din sectorul public sau privat influențează gradul de păstrare a profesorilor în rândul cadrelor didactice și este, la rândul ei, influențată de condițiile generale ale pieței muncii. Atunci când cererea de forță de muncă este mare, un număr ridicat de absolvenți de facultăți cu profil didactic aleg o altă meserie decât cea de profesor. Valoarea comparativă a salariilor are, în special, o influență asupra ratei de păstrare a profesorilor bărbați.

Un studiu comparativ asupra învățământului și asupra altor profesii din sectorul public sau privat arată că, pentru posturile cu calificare echivalentă¹⁸, este puțin probabil ca profesorii care primesc un salariu mai ridicat, să părăsească profesia. Conform cercetărilor efectuate de Regatul Unit, salariile profesorilor în raport cu cele primite în alte profesii deschise absolvenților de facultăți cu profil didactic, sunt considerate determinante în decizia de îmbrățișare și de păstrare a profesiei.

Vârsta

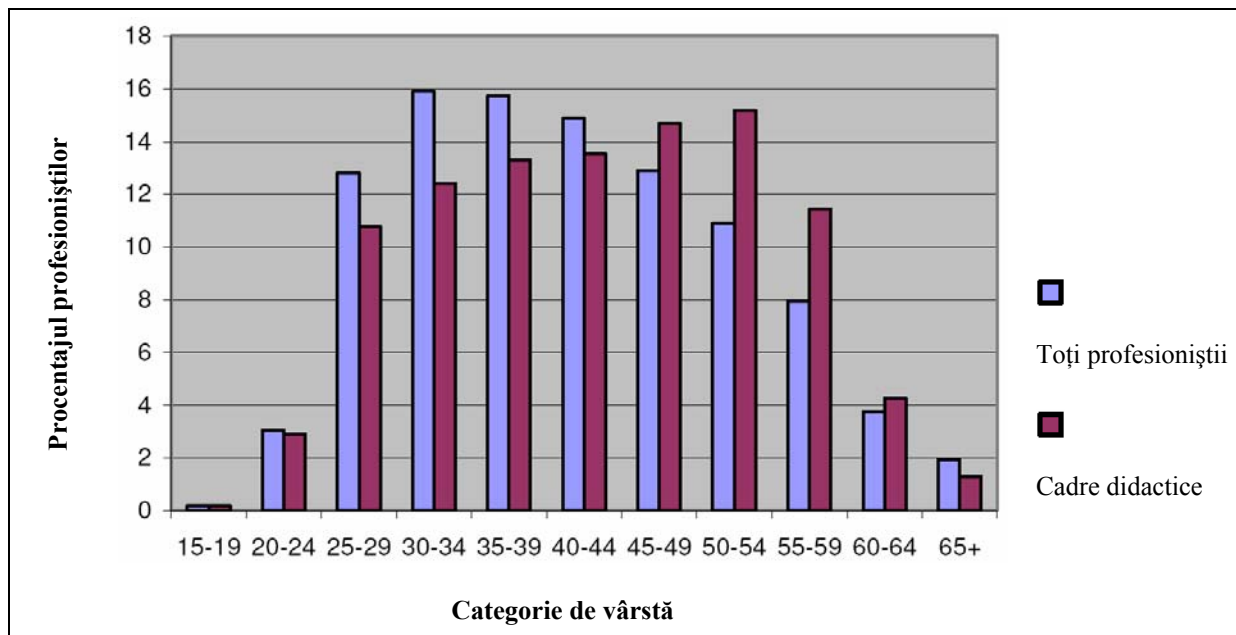
Spre deosebire de alte profesii, în rândul profesorilor există un procentaj ridicat de persoane active în vârstă (a se vedea Tabelul 5). Proporția de profesori cu vârste cuprinse între 45 și 64 de ani depășește în numeroase țări 40 % în timp ce în anumite țări se înregistrează până la 30 % profesori cu vârste cuprinse între 50 și 64 de ani¹⁹. Aceasta are implicații clare pentru nevoile de formare (recalificare) a profesorilor.

Este important să se facă din învățământ o profesie atractivă, în vederea recrutării celor mai buni candidați și să fie încurajate schimbările de carieră în favoarea învățământului. Contrar cu ceea ce s-a putut observa în numeroase state membre, va fi din ce în ce mai necesar de a convinge profesorii experimentați să rămână în cadrul profesiei decât să se pensioneze devreme, ceea ce poate duce la creșterea nevoilor de perfecționare și de sprijin profesional.

¹⁸ Dolton, P. J. and Van der Klaauw, W. „Leaving teaching in the UK – a duration analysis”. *Economic Journal* 105 (429), 431-444, 1995.

¹⁹ Studiu „*Mobilitatea profesorilor și formatorilor*”, Direcția Generală Educație și Cultură, 2006

Tabelul 5. Structura de vârstă a tuturor profesioniștilor și profesorilor (2005)²⁰

În ansamblu, se simte nevoia de a lua măsuri necesare pentru selectarea și păstrarea în rândul profesorilor a unui număr suficient de bărbați și femei motivați și bine instruiți, în principal pentru înlocuirea grupelor de vârstă în declin.

2 UN CADRU DE ACȚIUNE

2.1 Sprijinul actual furnizat de către Uniunea Europeană în materie de formare a profesorilor

Statele membre sunt responsabile pentru organizarea și conținutul sistemelor de educație și formare. Rolul Uniunii Europene este de a le sprijini.

La nivel european, programele comunitare precum Comenius și Erasmus în contextul programului Socrates, sau programul Leonardo da Vinci susțin proiecte destinate promovării și dezvoltării competențelor profesorilor. Noul program pentru învățare pe toată durata vieții (2007-2013) va aduce un ajutor sporit mobilității profesorilor și concretizării proiectelor de cooperare între instituțiile destinate formării profesorilor²¹.

Fondul Social European este, de asemenea, un instrument important care va fi folosit în sprijinirea modernizării sistemelor de educație și formare ale statelor membre, inclusiv formarea inițială și continuă a profesorilor.

2.2 Colaborarea cu statele membre

Comisia Europeană colaborează îndeaproape cu statele membre pentru a susține dezvoltarea și modernizarea politicilor educaționale și de formare ale acestora. Aceasta se realizează prin

²⁰

Idem

²¹

Decizia 1720/2006/CE.

programul de lucru „Educație și formare profesională 2010”, din cadrul strategiei revizuite de la Lisabona, care facilitează schimbul de informații, de date și de optime practici printr-un proces de învățare și de evaluare colegială.

Întrucât Consiliul a făcut din formarea profesorilor o problemă esențială, în anul 2002 Comisia a instituit un grup de lucru menit să elaboreze modalități de îmbunătățire a formării profesorilor și formatorilor. Grupul era compus din reprezentanții a treizeci și una de țări participante la programul de lucru „Educație și formare profesională 2010”²².

Activitățile ulterioare ale Comisiei și experților naționali au făcut să se ajungă la un acord unanim cu privire la modificările solicitate. Un ansamblu de principii europene comune pentru competențele și calificările profesorilor²³ a fost întocmit în cooperare cu experți desemnați de statele membre și apoi testat în 2005 la o conferință europeană de experimentare la care au participat factori de decizie la nivel înalt, specialiști în domeniul învățământului și principalele părți interesate. Multe țări au început deja să utilizeze principiile europene comune pentru îmbogățirea reflecției lor asupra politicii de urmat în ceea ce privește educația și formarea profesorilor.

Comisia și statele membre au continuat să caute soluții la provocările identificate, prin intermediul unui grup privind „profesorii și formatorii”, compus din experți desemnați de optsprezece state membre care și-au manifestat un deosebit interes pentru elaborarea politicilor lor privind formarea profesorilor. Acest grup a organizat o serie de activități de învățare colegială în domenii de interes comun, inclusiv sistemele de perfecționare profesională continuă, școala ca o comunitate de studiu pentru profesorii ei, conducerea instituțiilor școlare, pregătirea profesorilor pentru a preda la clase eterogene și parteneriate între școli și companii. Statele membre constată că acest tip de activitate oferă oportunități utile de învățare.

2.3 Principii comune

Provocările cu care se confruntă profesorii sunt, în principiu, comune pe teritoriul Uniunii Europene. Este posibil să se ajungă la o analiză comună a problemelor și la o viziune comună a tipurilor de aptitudini de care au nevoie profesorii.

Principiile europene comune pentru competențele și calificările profesorilor, menționate mai sus, au fost elaborate, pe baza experienței profesorilor și formatorilor, de profesori din întreaga Europă și validate de factorii interesați. Acestea descriu o viziune asupra meseriei de profesor în Europa care are următoarele caracteristici:

- este o profesie **calificată**: toți profesorii sunt absolvenți de instituții de învățământ superior (și aceia care lucrează în domeniul formării profesionale inițiale au o calificare înaltă în domeniul lor profesional și au competențe pedagogice adecvate). Fiecare profesor cunoaște foarte bine materia predată, are bune cunoștințe pedagogice, aptitudinile și competențele cerute pentru orientarea și sprijinirea cursanților și o înțelegere a dimensiunilor sociale și culturale ale învățământului.

²² Grup de lucru pentru îmbunătățirea formării profesorilor și formatorilor, rapoarte de activitate 2003, 2004: http://europa.eu.int/comm/education/policies/2010/objectives_en.html#training

²³ http://ec.europa.eu/education/policies/2010/testingconf_en.html

- este o profesie de **cursanți pe toată durata vieții**: profesorii sunt sprijiniți să își continue perfecționarea profesională pe toată durata carierei. Ei și angajatorii lor recunosc importanța dobândirii de noi cunoștințe și sunt capabili să inoveze și să aducă informații concrete adaptate subiectelor predate la orele de curs..
- este o profesie **mobilă**: mobilitatea este o componentă centrală a programelor de formare inițială și continuă a profesorilor. În scopul perfecționării profesionale, profesorii sunt încurajați să lucreze sau să studieze în alte țări europene.
- Este o profesie bazată pe **parteneriat**: instituțiile de formare a profesorilor își organizează activitatea în parteneriat cu școli, medii de lucru locale, furnizori de cursuri de formare bazată pe muncă și alți factori interesați.

În conformitate cu aceste principii și în lumina analizei anterioare, Comisia consideră că următorii pași politici pot fi urmați în direcția îmbunătățirii calității formării profesorilor în Uniunea Europeană.

2.3.1 *Învățarea pe tot parcursul vieții*

Formarea inițială nu poate furniza profesorilor cunoștințele și competențele necesare pentru învățarea pe tot parcursul vieții. Formarea și perfecționarea profesională a fiecărui profesor trebuie văzute ca o sarcină pe tot parcursul vieții și trebuie să beneficieze de structuri și de resurse adecvate.

Oferta pentru formarea și perfecționarea profesorilor va fi mai eficientă dacă este coordonată ca un sistem coerent la nivel național și sunt finanțate adecvat. Ideal ar fi să se stabilească un proces neîntrerupt care să cuprindă formarea inițială a profesorilor, integrarea și perfecționarea profesională continuă de-a lungul carierei care includ oportunități de învățământ formal, nonformal și informal. Aceasta ar însemna ca toți profesorii:

- să participe la un program de integrare eficace pe parcursul primilor trei ani după intrarea lor în funcție/în profesie;
- să beneficieze de-a lungul carierelor de îndrumare și de orientări structurate din partea unor profesori experimentați sau a altor membri ai personalului didactic;
- să ia parte la discuții periodice cu privire la nevoile lor în materie de formare și perfecționare, în contextul unui plan de dezvoltare mai larg al instituției unde lucrează.

De asemenea, Comisia crede că toți profesorii vor avea de câștigat dacă:

- sunt încurajați și sprijiniți de-a lungul carierei să își extindă și să își aprofundeze competențele prin mijloace formale, informale și nonformale și li se recunoaște oficial studiile relevante formale și nonformale;
- au acces la alte oportunități pentru perfecționarea profesională continuă, cum ar fi schimburi și stagii (finanțate sau nu prin programul de învățare pe toată durata vieții); precum și

- au posibilitatea și timpul să studieze pentru a obține calificări suplimentare, și participă la studii și cercetări la nivel de învățământ superior.
- se încurajează promovarea instaurării unor parteneriate creative între instituțiile în care lucrează profesorii, lumea muncii, instituțiile de învățământ și cercetare de nivel superior și alte agenții, în vederea sprijinirii activităților de formare și a stagiilor practice de înaltă calitate și să dezvolte rețele de inovații la nivel local și regional;

2.3.2 *Aptitudinile necesare*

Profesorii joacă un rol cheie în pregătirea elevilor pentru integrarea lor în societate și în lumea muncii. În orice moment al carierei lor, profesorii trebuie să aibă sau să poată dobândi o gamă completă de cunoștințe, atitudini și competențe pedagogice pentru a putea ajuta tinerii să își pună în valoare întregul lor potențial. În special, ei trebuie să posede aptitudini necesare să:

- identifice nevoile specifice ale fiecărui cursant, și să le satisfacă prin folosirea unei game largi de strategii de predare;
- ajute tinerii să devină cursanți pe deplin autonomi pe toată durata vieții;
- ajute tinerii să dobândească aptitudinile enunțate în cadrul de referință european comun pentru competențe cheie²⁴;
- lucreze în cadre multiculturale, (inclusiv să înțeleagă valorile diversității și să respecte diferențele); precum și
- să lucreze în strânsă colaborare cu colegi, părinți și comunitatea largită.

Data fiind creșterea responsabilităților directorilor de școli și dificultățile întâmpinate câteodată în ocuparea posturilor de conducere, ar fi de asemenea avantajos dacă profesorii ar avea oportunități adecvate să dobândească, să perfecționeze și să folosească aptitudini de conducători.

2.3.3 *Practica reflexivă și a cercetării*

Profesorii ajută tinerii să își asume răspunderea pentru elaborarea procedeei proprii de învățare pe tot parcursul vieții. Profesorii trebuie să fie de asemenea capabili să se ocupe de propriul lor procedeu de învățare. Mai mult decât atât, ca în orice altă profesie, profesorii au responsabilitatea să dezvolte noi cunoștințe despre educație și formare. În contextul învățării autonome pe toată durata vieții, perfecționarea lor profesională necesită ca profesorii:

- să continue să reflecteze în mod sistematic asupra propriilor practici;
- să întreprindă cercetări pedagogice a metodicii predării pe baza examinării reacției elevilor din propria sală de clasă;

²⁴

A se vedea Recomandarea Parlamentului și Consiliului 2006/962/CE

- să încorporeze în programele lor de predare rezultatele cercetărilor academice și pedagogice a metodicii predării pe baza examinării reacției elevilor din propria sală de clasă;
- să evalueze eficiența strategiilor proprii de predare și să le modifice în consecință; precum și
- să evalueze propriile nevoi de formare.

În acest scop ar trebui reunite măsurile stimulative, resursele și sistemele de sprijin.

2.3.4 *Calificările*

Nu este deloc surprinzător faptul că sunt cerute cursuri de formare inițială a profesorilor dată fiind complexitatea responsabilităților acestora, gama completă de cunoștințe și aptitudini pe care sunt nevoiți să le stăpânească și importanța pentru ei de a avea suficientă experiență practică în săli de clasă reale, ca parte a formării lor inițiale. În 18 state membre, cursurile de formare inițială pentru profesorii din ciclul superior de învățământ secundar este de minim cinci ani și duc la o calificare de nivel universitar (ISCED 5A); Pentru profesorii din ciclurile inferioare de învățământ secundar, 12 state membre impun formare inițială la nivel universitar de minim cinci ani²⁵.

Ar trebui avută în vedere trecerea la o politică de calificare de nivel superior, așa cum a fost deja adoptată în anumite țări.

2.3.5 *Formarea profesorilor din învățământul superior*

Pentru a garanta că învățământul superior dispune de o capacitate suficientă pentru a asigura calitatea și cantitatea cursurilor necesare de formare a profesorilor și de a promova profesionalizarea învățământului, trebuie să existe programele de formare ale profesorilor la nivelul de masterat și doctorat (precum și de absolvent universitar).

Trebuie întărite legăturile între formatorii de profesori, profesorii în exercițiu, lumea muncii și alte agenții. Instituțiile de învățământ superior joacă un rol important în crearea unor parteneriate eficiente cu școli și alte părți interesate pentru a se asigura că propriile cursuri de formare a profesorilor sunt bazate pe elemente concrete și bune practici în sălile de clasă.

Factorii responsabili cu educația profesorilor (și cu educația formatorilor de profesori) trebuie să aibă experiența practică a predării în sălile de clasă și să fi atins un înalt standard de aptitudini, atitudini și competențe solicitate profesorilor.

2.3.6 *Educația în societate*

Profesorii servesc drept modele. Este important pentru rezultatele elevilor ca profesia să reflecte pe deplin diversitatea societății în care se exercită (în ceea ce privește, de exemplu, cultura, limba maternă și aptitudinile sau inaptitudinile). Statele membre

²⁵ Eurydice: Date cheie privind educația în Europa, 2005

pot adopta măsuri pentru a se asigura că întreaga structură a corpului didactic reflectă pe deplin diversitatea societății și, în special, elimină obstacolele în calea echilibrului culturii și sexelor la toate nivelurile.

3 CONTRIBUȚIA COMISIEI

Pentru a susține statele membre în reformele acestora de formare a profesorilor, Comisia propune:

- (1) să se asigure că noul program de învățare pe toată durata vieții și Fondul Social European sprijină statele membre în eforturile lor de îmbunătățire a disponibilității și conținutul cursurilor de formare a profesorilor și de încurajare a mobilității profesorilor și a profesorilor stagiați;
- (2) să se creeze indicatori care să reflecte mai bine elementele legate de îmbunătățirea educației, formării și recrutării cadrelor didactice și să indice progresul înregistrat în ceea ce privește calitatea cursurilor de formare a profesorilor prin intermediul rapoartelor bianuale cu privire la programul pentru educație și formare pentru anul 2010;
- (3) să contribuie la crearea și difuzarea de noi cunoștințe în domeniul predării și al educării profesorilor; și să sprijine statele membre în folosirea efectivă a acestora, prin intermediul programului de învățare pe toată durata vieții și programului-cadru de cercetare;
- (4) să sprijine dezvoltarea unor inițiative care promovează dimensiunea europeană a formării și mobilității profesorilor;
- (5) să examineze progresele și să înainteze alte propuneri.

4 CONCLUZII

Prezenta comunicare a identificat calitatea predării și a educării profesorilor ca fiind factorul cheie în asigurarea calității educației și îmbunătățirea rezultatelor educaționale ale tineretului. Comunicarea a enumerat o serie de pași care pot fi urmați acum în acest domeniu și metode prin care Comisia poate sprijini această activitate.

Luată împreună, aceste propuneri ar garanta că: prevederile legate de formarea profesorilor și perfecționarea lor profesională sunt coordonate coerent și au suficiente resurse și; că toți profesorii posedă cunoștințele, atitudinile și competențele pedagogice de care au nevoie pentru a-și îndeplini sarcinile în mod eficient; ar sprijini profesionalizarea învățământului; ar promova în corpul didactic o cultură a reflecției și a cercetării; și ar promova statutul și recunoașterea profesiei.

Acestea vor contribui de asemenea la îmbunătățirea calității educației publice și vor ajuta statele membre să își atingă obiectivele de la Lisabona în materie de coeziune socială și creșterea competitivității economice.

Comisia va încerca să concretizeze aceste propuneri în cadrul programului „Educație și formare profesională 2010”, lucrând cu grupurile de experți „profesori și formatori” din

statele membre. În această sarcină va fi asistată de viitoarele conferințe organizate în cadrul Președinției portugheze a Consiliului Uniunii Europene.

Comisia invită Parlamentul European și Consiliul să răspundă la problemele evocate în prezenta comunicare.